



Kirja-arvosteluita

Kansallispuistojen matkailukäyttö on ajankohtainen aihe

Puhakka, Riikka (2007). *Kansallispuistot murroksessa. Tutkimus luonnonsuojelun ja matkailun tavoitteiden kohtaamisesta. Yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja, Yhteiskunta- ja aluetieteiden tiedekunta, Joensuun yliopisto, Joensuu. 305 s.*

*Seija Tuulentie
Metsäntutkimuslaitos, Rovaniemen toimintayksikkö*

Kansallispuistojen käyttö matkailussa kiinnostaa tällä hetkellä yhtä hyvin matkailuelinkeinon toimijoita kuin hallintoa ja tutkijoitakin. Etenkin Pohjois-Suomessa, missä kansallispuistot ovat perinteisesti olleet tärkeitä matkailukohteita, puhutaan enenevästi puistojen “avaamisesta” matkailulle. Se, mitä avaamisella kussakin yhteydessä tarkoitetaan, jää usein täsmentämättä. Kun esimerkiksi Lapissa on kiistelty Muonion kunnan pohjoisosien hakkuista, jotkut ovat halunneet avata kansallispuistot motorisoidulle matkailulle, joka tähän asti on rajattu puistojen ulkopuolelle. Ei ole vaikea ennustaa, että erilaisten maankäyttöpaineiden kasvaessa tällainen keskustelu tulee yhä kiivaammaksi.

Riikka Puhakan väitöskirjatutkimus kansallispuistojen tehtävien määrittelystä suhteessa luonnonsuojeluun ja matkailuun käsittelee siis mitä suurimmassa määrin kuumaa ja ajankohtaista aihetta. Puhakan tutkimuksen tavoitteena on analysoida laadullisen tutkimuksen menetelmin niitä kulttuurisesti rakentuneita merkityksiä ja arvoja, joita liitetään kansallispuistoihin sekä etenkin puistojen matkailu- ja virkistyskäyttöön. Tutkimuksensa pääkysymykseksi Puhakka määrittelee sen selvittämisen, miten kansallispuiston eri toimijat jäsenävät matkailun osana luonnonsuojelun perusteita ja kansallispuiston käyttöä sekä millaisiin käsityksiin luonnosta nämä jäsennykset perustuvat.

Kansallispuistojen keskeisinä toimijoina Puhakka on nostanut esiin puistoja hallinnoivat viranomaiset, matkailijat ja matkailuyrittäjät. Kansallispuisto-instituution muotoutumista voisi tarkastella monipuolisemminkin globaalien ja paikallisten toimijaverkkojen kautta, mutta yhteen väitöskirjaan Puhakan valitsemissa toimijoissa on jo vähintäänkin tarpeeksi analysoitavaa.

Puhakan tutkimusmenetelmänä on diskurssianalyysi, jota hän soveltaa niin kansallispuistojen suunnitteluasiakirjoihin kuin matkailijoiden ja matkailuyrittäjien haastatteluaineistoihin. Kuitenkin merkittävä osa koko teoksesta, yli 60 sivua, koostuu asian kontekstualisoinnista eli sen kuvaamisesta, millainen luonnonsuojelun ja matkailun vuorovaikutussuhde on eri aikoina ollut ja miten se on historiallisesti muotoutunut. Vaikka näin laajaa taustoitusta voi pitää väitöskirjan rakenteen kannalta ongelmallisena, se on kuitenkin kirjan käyttöä ajatellen hyödyllinen. Historiaa ja nykytilaa käsittelevät luvut 4 ja 5 antavat kirjalle käsikirjamaisuutta, joka taannee laajan lukijakunnan. Luvut osoittavat myös hyvin, miten luonnon suojeleminen on yhteiskunnallisesti ja laajasti ottaen poliittisesti määrittynyttä toimintaa, eikä matkailukäytön asema kansallispuistoissa ole muuttumaton ja itsestäänselvä asia.

Kansallispuistojen suunnitteluasiakirjojen analyysi paljastaa matkailun roolin viimeaikaisen muutoksen kansallispuistojen kehittämisessä. Puistojen “kävi-
jöistä” on tullut “matkailijoita” ja “asiakkaita” ja matkailun hyväksyttävyyttä on lisätty kestävyuden ja luontomatkailun määreiden alla. Tämän tyyppinen tarkka asiakirja-analyysi on kiinnostavaa ja paljastaa myös laajempia yhteiskunnallisia muutoksia. Tutkimusmenetelmänä retoriikka-analyysi olisi kuitenkin tarjonnut suurpiirteistä diskurssianalyysia tarkempia työkaluja asiakirjatekstien analyysiin.

Kaksi muuta kirjan empiiristä analyysijaksoa muodostuvat matkailijoiden ja matkailuyrittäjien tyypittelystä. Matkailijatyyppejä työssä löydetään haastattelujen pohjalta neljä: matkailukeskeiset, luontokeskeiset, traditionaaliset ja välinpitämättömät matkailijat. Yrittäjistä löytyy kahden ryhmän, suojeluarvoja korostavien ja matkailunäkökulmia korostavien, edustajia.

Matkailijat ja yrittäjät ovat luonnollisesti tärkeitä toimijoita kansallispuistojen matkailukäyttöä ajatellen, mutta tyypittelyjä kiinnostavampaa olisi ollut lukea vielä tarkempaa ja monipuolisempaa asiakirja-analyysia. Tutkijan tekemät haastattelut näyttävät kuitenkin olevan lähes välttämätön ja itsestäänselvä tapa tehdä (laadullista) yhteiskuntatieteellistä tutkimusta. Aineistopulaa ei kuitenkaan tulisi, vaikka tutkijat hyödyntäisivät jo olemassaolevia aineistoja nykyistä useammin.

Riikka Puhakan tutkimus on joka tapauksessa paljon tietoa sisältävä ja perusteellinen kuvaus kansallispuistojen matkailukäytöstä. Sellaisena se on tarpeen niin käytännön toimijoille kuin tutkijoillekin.